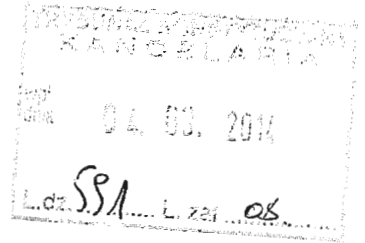

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, 4 marca 2014 roku

w sprawie z wniosku:

Naczelnej Rady Adwokackiej

Sygn. akt Tw 13/13

Trybunał Konstytucyjny

Aleja Jana Christiana Szucha 12 A

00-918 Warszawa

Wnioskodawca

Naczelna Rada Adwokacka

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa

zastępowana przez adwokatów:

adw. Andrzeja Zwarę – Prezesa NRA,

adw. dr. Jacka Skrzydłę,

adw. dr. Szymona Byczko,

adw. dr. Michała Jackowskiego

W imieniu Wnioskodawcy – Naczelnej Rady Adwokackiej, powołując się na pełnomocnictwo w aktach sprawy, wykonując zarządzenie Sędziego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lutego 2014 roku:

1. przedkładam oryginał i 4 kopie wyciągu z protokołu posiedzenia Naczelnej Rady Adwokackiej, na którym podjęto uchwałę nr 101/2013 w sprawie skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, wraz z listą obecności,
2. dodatkowo uzasadniam, w jaki sposób w sprawach, w których strony korzystają z pełnomocnika z wyboru, a jego wynagrodzenie określa umowa, zaskarżone przepisy naruszają wzorce konstytucyjne wskazane w zarządzeniu Sędziego Trybunału Konstytucyjnego w odniesieniu do członków samorządu adwokackiego.

Uzasadnienie

1. Uzasadnienie zawarte we wniosku NRA z 2 lipca 2013 roku

Naczelna Rada Adwokacka, we wniosku z 2 lipca 2013 roku, zakwestionowała w szczególności § 11 ust. 1 pkt 25 w związku z § 2 ust. 1 i 2, § 13 ust. 6 w związku z § 2 ust. 1 i 2 oraz § 14 ust. 6 w związku z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Przepisy te określają stawki opłat za czynności adwokackie w sprawach z wyboru. Każdy z przepisów został zakwestionowany, jako niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także z art. 64 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 3 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z 26 maja 1982 roku – Prawo o advokaturze. Ponadto § 14 ust. 6 rozporządzenia został zaskarżony również jako niezgodny z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP.

NRA szczegółowo uzasadniła, dlaczego wskazane we wniosku przepisy są niezgodne ze wzorcami konstytucyjnymi i ustawowymi. Uzasadnienie zarzutów, w odniesieniu do opłat za czynności adwokackie w sprawach z wyboru, zawarto na stronach od 23-49 wniosku. Wnioskodawca podtrzymuje całość zawartej tam argumentacji. W ocenie NRA argumentacja ta w sposób wystarczający wyjaśnia niezgodność hierarchiczną norm, również w odniesieniu do członków samorządu adwokackiego. Jednakże w wykonaniu zarządzenia Sędziego TK, NRA podsumowuje i precyzuje własne stanowisko w tym zakresie.

2. Uzasadnienie niezgodności hierarchicznej norm w sprawach z wyboru

Założeniem prawidłowo funkcjonującego systemu wymiaru sprawiedliwości jest równość stron i kontradiktoryjność postępowania, w warunkach dostępności do fachowej pomocy prawnej. Realizacja tych założeń możliwa jest tylko wtedy, gdy klient ma rzeczywiste, a nie tylko

pozorne prawo wyboru adwokata¹. Efektywność pomocy prawnej ma kluczowe znaczenie zwłaszcza w tych przypadkach, gdy po drugiej stronie występuje aparat państwowy, korzystający z nieograniczonych zasobów organizacyjnych i środków finansowych. W tym sensie prawo do wyboru adwokata w decydujący sposób wpływa na integralność procesu sądowego, czyniąc z tego prawa kluczowy komponent prawa do sądu.

Możliwość skorzystania z usług wybranego adwokata wzmacnia zaufanie między adwokatem a klientem, konieczne z punktu widzenia efektywnie wykonywanych obowiązków adwokackich. Jeżeli wysokość zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego zostanie ustalona na poziomie, który nie zapewni adwokatowi nawet pokrycia kosztów związanych ze świadczeniem pomocy prawnej, konsekwencje takiej sytuacji mogą być dwie, obie nieakceptowalne z punktu widzenia standardów rzetelnego procesu. W pierwszej sytuacji adwokat nie wyrazi zgody na przyjęcie sprawy, wychodząc z założenia, że wynagrodzenie otrzymywane za wykonywaną pracę powinno być na godziwym poziomie, a praktyka adwokacka nie może sprowadzać się do świadczenia usług *pro bono*. W drugiej sytuacji strony umówią wynagrodzenie na poziomie znacznie przekraczającym minimalną stawkę, w wysokości odpowiadającej nakładowi pracy i trudności sprawy, przy czym klient nie będzie miał możliwości odzyskania poniesionych kosztów od przeciwnika w przypadku wygranej.

Wysokość stawek adwokackich określona zaskarżonymi przepisami wpływa zatem na standardy określone w art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, tj. dostępność obywateli do pomocy prawnej, a co za tym idzie – na prawo do sądu (prawo do obrony w sprawach karnych), także wtedy, gdy adwokat ustanowiony został z wyboru.

Naczelna Rada Adwokacka nie kwestionuje zasady wynikającej z art. 16 ust. 2 Prawa o adwokaturze oraz § 3 Rozporządzenia, w myśl której opłaty za czynności adwokackie w sprawach z wyboru określa umowa pomiędzy adwokatem a jego klientem, przy czym stawki opłat za czynności adwokackie są minimalnymi stawkami, wyznaczającymi dolną granicę wynagrodzenia.

¹ Por. opinię odrębną sędziego H. Blackmuna w sprawie *Caplin & Drysdale v. United States*, 491 U.S. 617 (1989).

Naczelna Rada Adwokacka kwestionuje normy, które prowadzą do tego, iż stawki minimalne stanowią granicę odpowiedzialności za proces strony przegrywającej, i to w trzech przypadkach wskazanych we wniosku, gdy stroną przegrywającą jest Skarb Państwa, który dopuścił się uprzednio naruszeń podstawowych praw człowieka i obywatela. Ten system zasądzania zwrotu kosztów zastępstwa procesowego prowadzi do zniechęcenia korzystania z fachowej pomocy prawnej w tych sprawach oraz utraty przez adwokatów prawa do wynagrodzenia i prawa do klienteli.

Prawo adwokata do wynagrodzenia za świadczoną pomoc prawną stanowi konstytucyjne prawo majątkowe, podlegające ochronie na podstawie art. 64 ust. 1 Konstytucji RP i limitowane w oparciu o art. 64 ust. 3 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP². Również prawo adwokatów do klienteli jest istotnym prawem majątkowym wchodzącym w skład przedsiębiorstwa – kancelarii adwokackiej. Istniejący system zasądzania zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wynikający z treści zaskarżonych norm prowadzi do utraty przez adwokatów ich konstytucyjnych praw, tj. prawa do wynagrodzenia oraz klienteli.

Zgodnie z przytoczonymi już art. 16 ust. 1 ustawy oraz § 3 Rozporządzenia, stawki minimalne wyznaczają minimalne wynagrodzenie adwokata m.in. za sprawy o odszkodowanie lub zadośćuczynienie związane z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz za stawieniectwo na rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym, a także w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub ukaranie, aresztowanie lub zatrzymanie. Wynagrodzenie minimalne w tych sprawach zostało wyznaczone na 120 lub 240 złotych. Określając wynagrodzenie minimalne prawodawca godzi się z tym, iż wynagrodzenie będzie przewyższać te stawki. Nie może jedynie być niższe niż ustalone stawki minimalne (poza szczególnymi przypadkami, np. pomocy *pro bono*). W związku z ustaleniem bardzo niskich stawek minimalnych, przeciętne wynagrodzenie z wyboru w tych sprawach wielokrotnie przewyższa te stawki.

² Wyrok TK z 22 października 2013 roku, SK 14/13, OTK Z.U. 2013 / 7A / 100.

Jednocześnie prawodawca przewiduje w § 2 Rozporządzenia, iż stawki minimalne stanowią podstawę do zasądzania zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w przypadku, gdy klient adwokata wygra sprawę. W każdej ze spraw podpadających pod zastosowanie zaskarżonego przepisu, Skarb Państwa zwraca stronie wyłącznie kwotę stawki minimalnej. Jedynie wyjątkowo, w sprawach szczególnie zawiłych, stawka ta może być podwyższona.

W konsekwencji Skarb Państwa, będący przeciwnikiem procesowym w każdej z trzech kategorii spraw, ponosi odpowiedzialność za przegranie procesu wyłącznie do bardzo niskich kwot – 120 lub 240 złotych. Pozostaje to w całkowitej sprzeczności z fundamentalnym dla obywatela – strony postępowania sądowego znaczeniem tych spraw, gdy proces dotyczy poważnych naruszeń praw obywatelskich albo legalności aktu prawnego.

Taki system zasądzania zwrotu kosztów powoduje, iż to klient adwokata (a pośrednio, z przyczyn wskazanych wyżej, także sam adwokat), mimo wygrania sprawy, ponosi przeważający ciężar kosztów swojej reprezentacji lub obrony, a Skarb Państwa w niewielkim jedynie stopniu rekompensuje mu ten wydatek. Działanie takie rażąco narusza prawo do sądu (w sprawach karnych prawo do obrony), w szczególności w zakresie równości broni stron postępowania, a w rezultacie zniechęca obywatela do korzystania z pomocy prawnej fachowego pełnomocnika. W konsekwencji nie tylko osłabia gwarancje procesowe każdego człowieka, w tym członka samorządu adwokackiego, ale prowadzi do systematycznej redukcji prawa do wynagrodzenia oraz prawa do klienteli członków samorządu adwokackiego.

Szczególnie widoczne jest to w sprawach o odszkodowanie lub zadośćuczynienie związane z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, gdy prawodawca znacząco zredukował stawkę minimalną za czynności adwokackie w tych sprawach, określając ją na kwotę 120 złotych. Przez 10 lat obowiązywania Rozporządzenia stawka minimalna w tych sprawach – a więc stawka minimalnego umownego wynagrodzenia adwokackiego – była określana zgodnie z § 6 Rozporządzenia, a więc mogła wynosić nawet do 7.200 złotych.

Rozporządzenie ukształtowało zatem rynek w tych sprawach. Klienci zawierali z adwokatami umowy, kierując się takimi właśnie stawkami. Nie można przyjąć, iż w związku ze zmianą Rozporządzenia w lutym 2012 roku automatycznie zmieniły się stawki rynkowe. Tym bardziej trudno zaakceptować sytuację, iż w przypadku przegrania sporu sądowego, Skarb Państwa płaci stawkę 120 złotych, tj. wielokrotnie niższą niż utrwalone od ponad 10 lat stawki rynkowe. Taka zmiana stawki minimalnej rażąco wpływa na zniechęcenie klienteli do korzystania z pomocy prawnej adwokatów, a w konsekwencji prowadzi do utraty przez adwokatów ich wynagrodzenia oraz klienteli. Prawodawca uczynił to intencjonalnie, w obliczu bardzo wielu spraw sądowych, w których stwierdzano, iż Państwo dopuściło się naruszeń podstawowych praw osadzonych.

Naczelna Rada Adwokacka podnosi ponownie, iż stawki za czynności adwokackie są podstawowym wyznacznikiem wynagrodzenia adwokackiego, ale również limitują dostęp obywatela do sądu, zarówno w sprawach z wyboru, jak i z urzędu. Obecny system w trzech kategoriach spraw jest wadliwy, gdyż naruszając prawo obywatela do sądu rażąco narusza prawa członków samorządu adwokackiego.

**Prezes
Naczelnej Rady Adwokackiej**
adw. Andrzej Zwara

Załączniki:

1. oryginał i 4 kopie wyciągu z protokołu posiedzenia Naczelnej Rady Adwokackiej, na którym podjęto uchwałę nr 101/2013 w sprawie skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego, wraz z listą obecności;
2. 5 odpisów pisma.